

Zrakoplovna tehnička škola Rudolfa Perešina na „LiDraNu 2024.“ (općinska razina i gradske četvrti / županijska razina)

Naši učenici su i ove šk. god. sudjelovali na „LiDraNu 2024.“ (smotri učenika u literarnom, dramskom i novinarskom stvaralaštvu) održanom **u Velikoj Gorici, u četvrtak, 8. veljače 2024.** Kad je riječ o nazivu „smotra“, rekla bih, zbog preciznosti izražavanja, da je to uvjetno rečeno, jer kad bi bila riječ zaista tek o smotri, na LiDraNu se ništa ne bi prosuđivalo i propuštalo na više razine kao što se to na natjecanju radi, a upravo se to, bar na nižim razinama, mora raditi.

Domaćin je bila Gimnazija Velika Gorica, a osim njih, sudjelovale su: Ekonomska škola, Strukovna škola Velika Gorica i, prema nepisanom običaju, **Zrakoplovna tehnička škola Rudolfa Perešina.**

Navodim, dakako, samo podatke koje imam; vjerujte unatoč mnogim mrežnim stranicama, i manje-više osobnom svjedočenju mnogim događajima, nije lako sve saznati i objediniti.

Br. radova koji su mogli biti upućeni na višu razinu, određen je sukladno uputama za provedbu „LiDraNa 2024.“ objavljenima na stranici Agencije za odgoj i obrazovanje pa koga to više zanima, može istraživati i sâm.

Kad je riječ o Zrakoplovnoj tehničkoj školi Rudolfa Perešina, riječ je o četiri (4) učenica/učenika, jednog (1) uč. iz I. ZP, dvije (2) uč. iz III. IRE i jednog (1) uč. iz III. ZIM razreda, trima (3) kategorijama (literarno, novinarsko, dramsko-scensko stvaralaštvo), mentorici Dobrila Arambašić-Kopal, prof. i mentoru Jeronim Čeko, prof.

Kategorije su navedene prema uobičajenom „lidranskom“ redoslijedu koji se podudara i s abecednim redom mentorice/mentora:

- 1. Kategorija:** literaran rad (proza)
Učenik: Borna Tešović, 3. ZIM
Naslov rada: „Kad vrijeme leti, ...“
Mentorica: Dobrila Arambašić-Kopal, prof.
- 2. Kategorija:** dramski pojedinačni
Učenik: Moris Marenić, 1. ZP
Naslov rada: Miljenko Jergović „Govori hauzmajstor Šulc“
Mentorica: Dobrila Arambašić-Kopal, prof.
- 3. Kategorija:** dramski pojedinačni
Učenica: Marta Svinjarević, 3. IRE
Naslov rada: Emmanuelle Pagano „Vezivanja“
Mentorica: Dobrila Arambašić-Kopal, prof.

4. Kategorija: samostalan novinarski rad (tematski članak)

Učenica: Lucija Vidra, 3. IRE

Naslov rada: „ChatGPT“

Mentor: Jeronim Čeko, prof.

Na županijsku razinu „LiDraNa 2024.“ bila je predložena **Marta Svinjarević, 3. IRE**, „**Emmanuelle Pagano „Vezivanja“** (mentorica **Dobrića Arambašić-Kopal, prof.**).

Tekst koji je uč. **Marta Svinjarević, 3. IRE** recitirala, zapravo, nema naslov, no nalazi se u istoimenoj knjizi, a kako se u tablicu trebalo upisati naslov rada, upisala sam naslov knjige.

(**Napomena:** Uč. **B. Tešović, 3. ZIM**, nažalost ove godine nije mogao biti i promatrač ovog živopisnog događanja zbog poklapanja termina Terenske nastave u Salzburgu pa ga stoga nema ni na fotografijama.)

Kao mentor, kolega **J. Čeko, prof.**, istodobno i član **Povjerenstva za školski list**, morao je biti (i bio je) i sudionik zajedničkih **Okruglih stolova za novinarski izraz/školski list**, dok ja kao mentorica dvoje uč., recitatorâ nisam mogla s njima prisustvovati i na Okruglom stolu za dramski izraz, jer sam kao članica **Povjerenstva za novinarski izraz** morala biti s novinarima. Organizacijski to nije lako drukčije riješiti jer se uvijek utrkujemo s vremenom, no dobro je da učenici znaju zbog čega neki su neki nastavnici naizgled odsutni kad već nastavnici od učenika zahtijevaju da ne izostaju neopravdano.

Kolegica **Anamarija Peroš, prof.** bila je članica **Povjerenstva za dramski izraz. Povjerenstva su tročlana; na gradskoj razini se sastoje od tri nastavnice/nastavnika, dok se sad na višim razinama sastoje samo od jedne nastavnice/nastavnika i dvije stručnjakinje/stručnjaka.** (Ranije je bila riječ samo o jednoj stručnjakinji/stručnjaku i dvije nastavnice/nastavnika.)

Loše navike je, nažalost, jako teško mijenjati. Tako, unatoč i prekobrojnim stranicama uputâ Agencije za odgoj i obrazovanje (AZOO-a) o postupanju na LiDraNu, nikako da mi provoditelji usvojimo neke koje smatram bitnima i koje sam na mnogim sastancima nastavnika hrvatskoga jezika na razini županije spomenula. U nadi da će se to kad-tad promijeniti, sad ću ih ovdje spomenuti. Npr. **iako bi članovi prosudbenih povjerenstava učenike trebali ocjenjivati pod zaporkama, kako bi anonimnost pomogla u objektivnosti, neki od njih, npr. recitatori redovno nastupaju uz puno ime/prezime, podatke o školi, razredu i mentoru/mentorici.**

Katkad se događa da se procjenjujući nekog učenika, koji je maturant, kaže da ga se predlaže za višu razinu jer uč. iz I. raz. još ima vremena, što mlađima, manje upornima, silno ili sasvim može uništiti motivaciju za daljnjim natjecanjem. Ne želim biti prestroga prema članovima povjerenstava jer sam često i sama u toj ulozi pa znam da je jako teško kad su učenici podjednako uspješni, odrediti koji će, bar privremeno, biti zaustavljen, ne proći na višu razinu jer povjerenstvo koče brojčane odrednice.

Jako poznat, uspješan književnik, prof. hrv. i njem., koji je ocjenjivao uč. radove za prošlogodišnju državnu razinu „Lidrana 2023.“, **dr. sc. Kristian Novak** objavio je, 2. travnja 2023., na svom tzv. službenom „Facebookovom“ profilu jako zapažen tekst, čije su dijelove prenosili mnogi mediji pa sam htjela i ja prošle godine, no to činim bar sada. **Poručio je:**

„ (...) Dakle, vi što niste prošli. Dvije su stvari sigurne: prva je da među selektiranim tekstovima sigurno nema onih koji su nezasluženo tamo. Druga je da među onima koji nisu selektirani ima sjajnih (...)

Ali (...) kako se postaviti kad su nam upravo rekli da nismo dovoljno dobri? (...) Prvo, možda ovo i nije neuspjeh. To je privilegija nas autorica i autora, uvijek možemo reći: da, dobro, ne vole me, jer ću vjerojatno biti shvaćen/a tek za 100 godina. (...)

Ili možemo drukčije razmišljati o tome. Jest, (...), kiksali smo. Da smo napisali najbolji tekst na svijetu, prošao bi, a nije. Pa što onda? Kiksali smo i kiksati ćemo opet (...)

Naposljetku, zašto se obraćam upravo onima koji nisu prošli? Jer, ako ikome išta znači, ja sam jedan od vas.

Nikad. Nisam. Prošao. Na Lidrano. Ni lokalna razina. Što mislite, odakle mi nadimak, Kix?

Pa što onda? Živ sam. Pišem.

Dakle, otrest prašinu, udahnut duboko i idemo dalje. Kiksati? Da! Odustati?

Nema šanse.“

<https://www.facebook.com/share/p/xKBupcXxDMK5Ks95/> (pristupljeno 2. 3. 2024.).

Kristian Novak u citiranom tekstu sigurno svjesno, ne piše poštujući standardni hrv. književni jezik, no pripazite, vi si, dragi učenici, to još (u mnogim prilikama) ne možete dopuštati.

„LiDraNo 2024.“ (županijska razina)

Domaćin županijske razine „LiDraNo 2024.“ bila je, 29. veljače 2024. Strukovna škola Velika Gorica, a osim te škole, s područja Velike Gorice sudjelovale su i: Ekonomska škola, Strukovna škola Velika Gorica i **Zrakoplovna tehnička škola Rudolfa Perešina**, a iz ostalih gradova: Ekonomska, trgovačka i ugostiteljska škola Samobor, Srednja škola Vrbovec, ivanićgradska-Srednja škola „Ivan Švear“ i zaprešićka Srednja škola „Ban Josip Jelačić“. (Kako se imena spomenutih škola pišu prema „Hrvatskom pravopisu“ ili prema školskim pečatima, posebno je pitanje.)

Kad je riječ o dramsko-scenskom stvaralaštvu, **Zagrebačka županija je za državnu razinu, od šest (6) prijavljenih učenika, mogla predložiti samo jednu (1) učenicu/učenika; to je bila uč. Marta Svinjarević, 3. IRE** (dramski pojedinačni), koja je recitirala **Emmanuelle Pagano „Vezivanja“** (mentorica **Dobrića Arambašić-Kopal, prof.**).

Županijsko stručno povjerenstvo za dramski izraz činili su glumac **Dubravko Sidor**, dramaturginja **Katarina Kolega** i **Antonija Vlahović, prof.** iz Srednje škole Jastrebarsko.

I na ovoj razini, nisam mogla s učenicom prisustvovati Okruglom stolu za dramski izraz jer sam kao članica Županijskog stručnog povjerenstva za literarni izraz, uz književnicu **Dariju Žilić** i književnika **Jadranka Bitenca**, morala biti na Okruglome stolu za „literarce“.

Hvala domaćinima obje razine na svemu, bar djelomično znam koliko puno truda i radnog i tzv. slobodnog vremena su u sve to uložili ne samo učenice/učenici, nastavnice/nastavnici, mentorice/mentori nego i ravnateljice/ravnatelji, stručne suradnice, administrativno osoblje, spremačice, domari.

Čestitam svim učenicima, mentorima na predanom radu i uspjehu, a naročito učenici Marti Svinjarević, 3. IRE koja je prvi put recitirala na „LidraNu“!

Vjerujem da su uspješni svi koji su uopće imali znanja, volje, hrabrosti nešto napisati i/ili recitirati, jer ako mislite da je to lako, probajte i vi i ne pišite samo za „LiDraNo“, pišite bilo kad jer nikad nije kasno za pisanje; to potvrđuje, primjerice, i činjenica da je poznat hrv. književnik, Ivan Aralica u 93. god. objavio roman „Narukvica“ (2023.) .

S tim u vezi želim spomenuti tekstopisca i pjevača, skromnog **Marka Perišića (umjetničkog imena „Baby Lasagna“)** koji je ove god. dospio na „Doru 2024.“ zato što je jedna pjevačica odustala, i pobijedio svojom pjesmom „Rim Tim Dagi Dim“ dobivši više glasova no svi natjecatelji zajedno. **Jedino žalim što je u Mjesecu hrvatskoga jezika pobijedila pjesma na engleskom pa će Hrvatska na „Euru 2024.“ biti predstavljena stranim jezikom, no mislim da je riječ o dobrom tekstu i ne sumnjam u predanost izvođača i njegovih suradnika.**

Vjerujem da svi pratite i **velik uspjeh maturanta Martina Kosovca, 4. ZIM**, koji je nedavno, kao pjevač, **pobijedio na „The Voice Hrvatska“** i koji hrabro nastavlja raditi na svim poljima.

Iako nisam majstorica rime, a takve se pjesme lakše uglazbljuju, napisala sam nešto da vas sve ohrabrim da Martinu ili sebi napišete nešto bolje:

Dobri! Arambašić-Kopal

Zemlja-zrak...

posvećeno Martinu Kosovcu,

maturantu Zrakoplovne tehničke škole Rudolfa Perešina

Ja letim, stremim u visine,
no volim i nizine.

Bez polja, slabija je,
za nebom, volja.

Bez livada s cvijećem
kako da meko slijećem?

Kad čovjek sleti,
ako i padne,
za plavim nebom
neka ne plače
jer tek tad dozna
da se ono sa zemlje
bolje spozna.

U dogovoru s ravnateljem, kolegicama/kolegom i učenicama/učenicom tekst priredila bez pomoći nove UI pa je odgovorna:

Dobrića Arambašić-Kopal, prof.

VAŽAN DODATAK

Literarni i novinarski radovi naše učenice i učenika koji su pristali na objavu:

Kad vrijeme leti, ...

Jedan od prijedloga za Školsku zadaću bio je „Kad vrijeme leti, ...“. Da, točno to; i što da ja radim s tim? Mislim, kako stvari stoje, ovo je odličan primjer vremena koje leti. I to ne bilo kakvog, nego onog koje se približava nadzvučnoj brzini; onog koje nije briga hoće li prekršiti moje ograničenje „brzine“, to jest moj manjak sposobnosti da napišem nešto brzo i kreativno do kraja sata. I ono tako leti, dok ja stojim, odnosno sjedim, bez ideja i razmišljam kako da ga sustignem, da nešto ipak napišem.

I evo, odlučio sam se da ću početi pisati, ubrzati sebe i sustići vrijeme. Može li se to uopće napraviti? Je li ikome to uspjelo?

Meni vrijeme često pobjegne. Zapravo, bježi mi svakodnevno. Ujutro je vrijeme najbrže. Dovoljno je da dva puta pokušam otvoriti oči i probuditi se, a sekunda ili minuta, koliko ja mislim da će mi trebati za konačno buđenje, pretvori se u cijeli jedan sat. Ponekad proleti i više njih. Dakle na dva jutarnja treptaja, potrošim više nego za cijelu higijenu, oblačenje i izlazak iz stana.

A onda, kad se napokon uguram u autobus i vozim prema školi, vrijeme počne opet letjeti. Sreća da idem u Zrakoplovnu! Vozač autobusa i svi ostali u prometu, uopće ne primjećuju da ja više nemam vremena, da sam ga izgubio i da opet kasnim, i da opet neću na

vrijeme stići u školu. Jedno je ipak sigurno, ja nikada nemam želju stići u školu prije vremena, ali uvijek se borim doći na vrijeme.

Kad bih imao moć upravljanja vremenom, mislim da bih ga često usporavao ili zaustavljao. Na primjer, usporio bih jutarnje sate, ali i one u školi kada mi trebaju dodatne minute da riješim neki zadatak.

Usporio bih vrijeme kada je moj djed pokraj mene. Ustvari, i zaustavio bih ga na neko vrijeme. Moj djed ima osamdeset i četiri godine, i jako volim provoditi vrijeme s njim. On kaže da su mu godine proletjele, da mu je ostalo još malo vremena. Ipak, obećao je da će dogurati do sto i druge, ali ja se bojim da će do njih vrijeme isto prebrzo proletjeti.

Na kraju mi samo ostaje što prije napisati završnu misao jer mi je ponestalo vremena da više pišem i razmišljam o vremenu. Sad ću ostati u trenutku koji se zove „kraj vremena“ i biti sretan što sam sa zvukom zvona, ipak na vrijeme, završio ovaj sastavak.

Borna Tešović, 3. ZIM

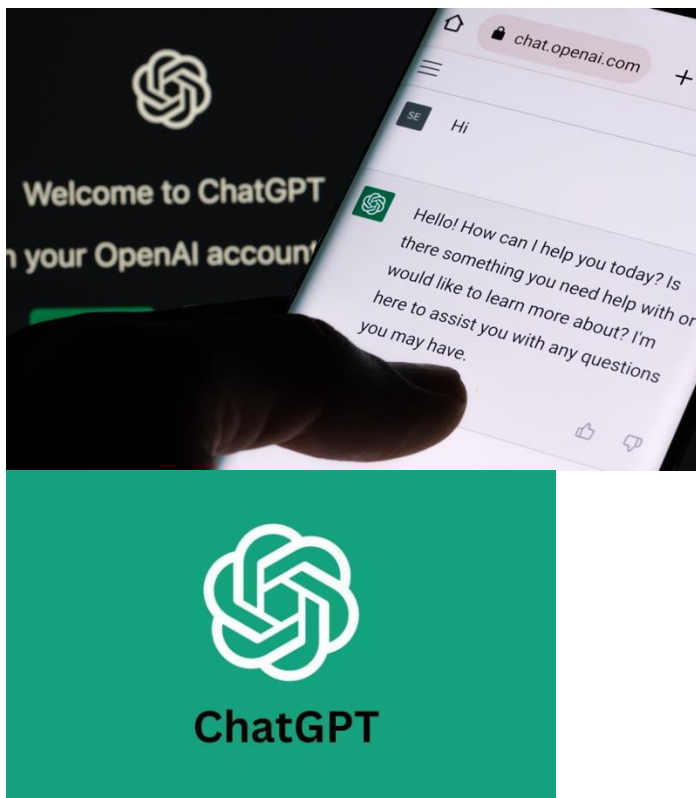
(Mentorica: Dobrila Arambašić-Kopal, prof.)

BUDUĆNOST JE MEĐU NAMA

ChatGPT

Umjetna inteligencija budućnosti koja je promijenila naš svakodnevni život

Nije strano kako umjetna inteligencija zadnjih nekoliko godina znatno napreduje. Velik porast novih sustava, robota i tehnike uvelike su promijenili čovjekov pogled na budućnost te život kakav donosi, odnosno kakav će donijeti. Mnoge ljude ovakva ubrzana promjena zabrinjava, a neki smatraju da će biti neizbježan dio svakodnevnog života. Jedan od tih sustava, koji se jako svidio velikom broju ljudi i koji je stekao veliku popularnost u današnje vrijeme, jest ChatGPT.

Izvor: Brookings institution

Izvor: Hausman Marketing Letter

Što je zapravo ChatGPT

ChatGPT je sustav umjetne inteligencije nastao 2022. godine koji omogućava komunikaciju između sustava (robota) i čovjeka. Sustav je napravljen tako da se trudi što točnije i preciznije odgovoriti na postavljeno pitanje ili zapovijed. Skraćenica GPT stoji za *Generative Pre-Trained Transformer*. Umjetna inteligencija ChatGPT-a radi na načelu da je sve njegovo znanje preuzeto s interneta u enormnim količinama. Sustavu, stranici može pristupiti bilo koji korisnik interneta te nakon prijave na stranicu postaviti željen upit.

Kako se mi koristimo umjetnom inteligencijom

Svakom čovjeku koji se koristi ChatGPT-om, on služi za različitu svrhu. Primjerice, mnogim učenicima koristi za pomoć pri pisanju školskih zadaća, eseja i radova. Osim toga, koristi im i pri pojašnjenju tema ili pojmova koje ne razumiju, odnosno koji im nisu jasni. Studentima piše završne radove te im pomaže sažeti velike količine materijala koje koriste za učenje. ChatGPT može i generirati pitanja iz zadanog teksta ili materijala što znatno pomaže pri učenju bilo kome. Osim što ga učenici i studenti obožavaju, može napisati i životopise čovjeka pri zapošljavanju, pisati pjesme, prevoditi jezike, generirati slike, rješavati probleme pa čak i pisati pojednostavljen kôd te pružati savjete o programiranju.

Budućnost ili propast

Ovaj je sustav umjetne inteligencije svijetla budućnost obavljanja svakodnevnih aktivnosti i zadaća... ili nije? Velik problem ovog sustava jest da se vrlo jednostavno može koristiti u pogrešne svrhe. Ljudska kreativnost i individualnost bi u bliskoj budućnosti mogla postati vrlo rijetka jer će se sve moći jednostavno generirati. Strah mnogih ljudi, što je vidljivo iz raznih istraživanja, jest da se prirodno boje promjene i onoga stranog, stoga umjetna inteligencija poput ove, može stvoriti prijetnju raznim granama čovjekova posla. Pojavom ChatGPT-a došlo je i do pojave velikog broja plagijata i varanja. Potencijalna opasnost ChatGPT-a ne leži u samom sustavu, nego opasnost ovisi o nama samima, tj. našoj (zlo)upotrebi sustava.

ChatGPT u raznim sektorima ljudskih poslova

Znanstvenici su u svojim istraživanjima uočili da je upravo ova umjetna inteligencija postala velika pomoć pri obavljanju svakodnevnih poslova. Naime, pokazalo se da se ChatGPT najviše koristi u sektoru oglašavanja, odnosno marketinga. Nakon oglašavanja, najviše ga koriste radnici u sektoru prava, zatim medija i umjetnosti, a ima ih još mnogo na toj listi. Također, ovaj sustav koriste i istraživačke institucije, obrazovne ustanove te svaki sektor gdje se razgovor može voditi tekstualno.

Prednosti sustava

Mnoge prednosti nisu ništa strano za ovaj sustav, a ima ih mnogo. Neke od ključnih prednosti za čovjekov život bile bi: prilagodljivost, odnosno, sustav se može prilagoditi različitim situacijama i potrebama korisnika; brzina i dostupnost, tj. može odgovoriti u samo nekoliko sekundi u bilo koje vrijeme; skalabilnost, znači da se može rukovati velikim brojem korisnika istovremeno; svestranost, tj. može se koristiti svugdje za različite svrhe. To su samo neke od mnogobrojnih prednosti.

ChatGPT imat će u budućnosti velik potencijal za razvoj i poboljšanje, no jedino mi možemo utjecati na to u kojem se smjeru bude kretao. Uvijek postoje dva puta. Možda upravo velik dio objava na internetu koje ste pročitali u zadnje vrijeme, kako članaka, kako objava, nije pisao čovjek već sustav umjetne inteligencije koja će uskoro zamijeniti našu. Zapitajte se.

Lucija Vidra, 3. IRE

(Mentor: Jeronim Čeko, prof.)

U dogovoru s ravnateljem, kolegicama/kolegom i učenicama/učenicom tekst priredila bez pomoći nove UI pa je odgovorna:

Dobrića Arambašić-Kopal, prof.